

УДК 378.225  
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.75-78

**Лапшина Ольга Олександрівна**  
кандидат педагогічних наук, доцент  
кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації  
Хмельницький національний університет, м.Хмельницький, Україна  
olga1807komochkova@gmail.com  
<http://orcid.org/0000-0001-7387-1729>

**Дорофєєва Олена Миколаївна**  
кандидат філологічних наук, доцент  
кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації  
Хмельницький національний університет, м.Хмельницький, Україна  
elenadorofeyeva72@gmail.com  
<http://orcid.org/0000-0002-8913-806X>

## ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЛІНГВІСТИКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

**Анотація.** Сучасні виклики лінгвістичної глобалізації посилили увагу до професійної підготовки фахівців з лінгвістики. Аналіз наукових праць із порівняльної педагогіки засвідчив, що порушена проблема в зарубіжному досвіді, зокрема у Великій Британії, не поставала предметом спеціальних досліджень в Україні. Відтак, метою статті є аналізування змісту професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії. Для реалізації виокремленої мети використано такі методи дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, структурно-функціональний, компаративно-педагогічний, пошуковий, прогностичний. Аналіз змістового компонента професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії засвідчив, що структуризація та відбір змісту освіти відбувається на основі компетентнісного підходу, принципів предметної спеціалізації міждисциплінарності, модульності, елективності, фундаменталізації. Структура навчальних планів охоплює обов'язкові та вибіркові дисципліни, а також підготовку дисертації. Обов'язкові дисципліни охоплюють ключові сфери лінгвістики (фонетику, фонологію, семантику, морфологію, синтаксис, прагматику). Вибіркові модулі зосереджені на галузях лінгвістики (психолінгвістиці, соціолінгвістиці, нейролінгвістиці, прикладній, когнітивній, комунікативній та криміналістичній лінгвістиці).

**Ключові слова:** лінгвістика; фахівець з лінгвістики; освітня програма; Велика Британія; Україна.

**Актуальність дослідження.** Сучасні виклики лінгвістичної глобалізації, стратегічні орієнтири інформаційного простору, проблеми мовної екології та мовної політики, стрімкий розвиток комунікаційних технологій в усіх галузях суспільства посилили увагу до якості забезпечення людської комунікації. Мовні картини світу різних країн мають суттєві відмінності, оскільки їх формування відбувається під впливом різноманітних екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників. Опанування новітніх технологій опрацювання мовної інформації потребує ознайомлення з теоретичним і практичним доробком у галузі лінгвістики, психології, комп'ютерних наук. У зв'язку з цим зазнає актуалізації проблема професійної підготовки фахівців з лінгвістики, здатних ефективно застосовувати лінгвістичні теорії та методи для виконання стандартних завдань професійної діяльності, зокрема розробляти науково-технічну та спеціальну термінологію, лінгвістичне програмне забезпечення, проводити наукові дослідження в галузі лінгводидактики, прикладної лінгвістики тощо.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Оскільки мова наявна майже в усіх сферах діяльності людини, лінгвістичні розвідки охоплюють надзвичайно широке коло питань і досліджують феномен мови в її практичному аспекті [1; 2; 3]. Проаналізувавши предметну специфіку освітніх програм з лінгвістики в низці британських університетів, доходимо висновку, що розробники намагалися охопити ті найважливіші галузі лінгвістики, де її здобутки можуть бути якнайефективніше застосовані [4; 5]. Серед них варто виокремити соціолінгвістику, психолінгвістику, нейролінгвістику, клінічну лінгвістику, комп'ютерну лінгвістику, криміналістичну лінгвістику, перекладознавство, лексикографію, типологію, лінгводидактику та ін [6]. Натомість галузі

лінгвістики передбачають кілька сфер застосування професійних функцій фахівців з лінгвістики, а саме:

- 1) оброблення лінгвістичної інформації й розпізнавання мовлення за допомогою сучасних інформаційних технологій;
- 2) розроблення різноманітних систем запису та стандартизованих технічних форматів мов;
- 3) дослідження структури та властивостей лексики (лексикологія);
- 4) розроблення словників і тезаурусів (лексикографія);
- 5) перекладацька діяльність;
- 6) мовне планування й мовна політика, зокрема збереження, класифікування та відродження мов, що вимирають;
- 7) вивчення таких лінгвістичних явищ, як процес засвоєння другої мови, білінгвізм, мультилінгвізм, а також вплив лінгвістичних і соціальних факторів на процес засвоєння іноземних мов;
- 8) методика викладання англійської мови як іноземної;
- 9) дослідження лінгвістичних порушень мови, наприклад, повної або часткової втрати мови (афазії), розладів спектру аутизму (РСА), а також впливу терапевтичних втручань на ці порушення;
- 10) аналіз недостатньо вивчених мов та їхніх функцій у межах культур корінних народів;
- 11) дослідження комунікативних зв'язків між групами з різними соціологічними, культурними й етнічними традиціями;
- 12) сприйняття мови та мовна ідеологія;
- 13) розроблення комп'ютерних технологій для аналізу великих баз даних розмовних і писемних мов, зокрема мови жестів, а також оброблення їхніх пошукових систем;
- 14) криміналістичні дослідження мовлення та

тексту як лінгвістичної категорії, інтерпретація лінгвістичних даних, а також інших аспектів мови в юридичному контексті [7].

Обґрунтування змісту освітніх програм із професійної підготовки фахівців із лінгвістики в британських університетах дає змогу стверджувати, що він істотно не відрізняється від українських аналогів, проте побудований на основі положень компетентнісного, функціонального, особистісно орієнтованого, інформаційного, діяльнісного підходів, а також принципів предметної спеціалізації, міждисциплінарності, модульності, елективності, фундаменталізації з урахуванням лінгвістичних викликів сучасності та вимог стандарту для спеціальності «Лінгвістика».

Однак, аналіз респектабельних наукових праць із порівняльної педагогіки засвідчив, що порушена проблема в зарубіжному досвіді, зокрема у Великій Британії, не поставала предметом спеціальних досліджень в Україні. Це підтверджує актуальність теми й зумовлює необхідність вивчення інноваційних ідей британського досвіду для обґрунтування перспектив їх творчого використання в освітньому просторі України, зокрема в професійній підготовці майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики.

**Метою статті** є аналізування й обґрунтування змісту професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії.

Для реалізації виокремленої мети використано такі **методи дослідження**: аналіз і синтез, індукція і дедукція, структурно-функціональний, компаративно-педагогічний, пошуковий, прогностичний.

**Виклад основного матеріалу.** Традиційно лінгвістика охоплює такі ключові сфери: фонетику, фонологію, морфологію, синтаксис, семантику, прагматику та дискурс, однак на практиці межі між ними є досить нечіткими [8; 9; 10]. Для змісту освітніх програм із лінгвістики в університетах Великої Британії характерне балансування між зазначеними сферами. Зміст деяких програм сфокусований переважно на рівнях лінгвістичного аналізу та взаємодії між ними, що аналізують як фасилітатори розуміння соціолінгвістичних, психолінгвістичних, біологічних, антропологічних, філософських, освітніх і технологічних перспектив розвитку мови. Зміст комбінованих освітніх програм із лінгвістики охоплює лише ті підгалузі, які найбільш влучно відповідають обраній спеціалізації. Крім того, розробники можуть модифікувати різноманітні аспекти лінгвістичної науки відповідно до специфіки викладання, пошуково-дослідницької діяльності, а також інтересів та освітніх потреб майбутніх фахівців з лінгвістики.

Протягом першого року навчання студенти ознайомлюються з основними принципами фонетики й фонології, морфології та синтаксису, прагматики й семантики. Вони розвивають розуміння процесу засвоєння мови дитиною, ментального оброблення мови тощо [11; 12; 13; 14].

На другому році навчання освітні програми з лінгвістики здебільшого зосереджені на лінгвістичних теоріях, тому студенти вивчають синтаксичну теорію, типологію мов, граматичну семантику. Водночас на другому й третьому роках навчання студенти приділяють більше академічного часу вибіркоким дисциплінам. Типовими прикладами таких дисциплін, що передбачені в межах освітніх програм із лінгвістики бакалаврського рівня, є «Лінгвістична теорія», «Засвоєння мови», «Звукові системи мов світу», «Структура мов світу», «Сучасні проблеми білінгвізму», «Мова і спілкування», «Креативне письмо», «Засвоєння другої мови», «Вступ до дис-

курс-аналізу», «Вступ до історії англійської мови», «Вступ до типології», «Граматична семантика», «Грамотність і освіта», «Походження та еволюція мов», «Стилістика», «Мова реклами» тощо.

На третьому році навчання студенти мають змогу критично оцінювати лінгвістичні теорії в галузі спеціалізації або особистого інтересу. До переліку обов'язкових дисциплін можуть належати «Когнітивна лінгвістика», «Методи дослідження», «Фонетична і фонологічна теорія», «Лінгвістика і філософія мови», «Міждисциплінарні зв'язки лінгвістики» тощо. Вибіркові дисципліни охоплюють «Криміналістичну лінгвістику», «Нейролінгвістику», «Мову, культуру і світогляд», «Психолінгвістику», «Прагматику», «Мову і стиль», «Лінгвістичні особливості професійного спілкування» тощо.

У руслі аналізу науково-дослідницької підготовки зауважимо, що протягом другого семестру третього року навчання (або четвертого року навчання для шотландських освітніх програм) студенти повинні написати дипломну роботу (дисертацію; може бути передбачена як вибіркова дисципліна) на певну тему в галузі, яку вивчали в межах освітньої програми. Дисертація повинна бути присвячена аспекту, що потребує найоптимальнішого розв'язання. Майбутні фахівці з лінгвістики вчать планувати та реалізувати незалежні дослідницькі проекти. Наукові керівники допомагають студентам дібрати найбільш ефективні методи дослідження, проконсультуватися стосовно процедури кількісного та якісного аналізу лінгвістичних даних тощо.

На основі аналізу змісту освітніх програм із лінгвістики магістерського рівня в британських університетах окреслено їхні загальні характеристики та особливості. З'ясовано, що освітні програми побудовані на модульній основі, щоб задовольнити потреби таких категорій студентів: тих, хто вже здобув кваліфікацію вищої освіти в галузі лінгвістики, однак планує вдосконалити свої дослідницькі навички, перш ніж розпочати повноцінну дослідницьку діяльність; тих, хто вже здобув кваліфікацію вищої освіти в галузі лінгвістики, проте планує поглиблено вивчати лінгвістику; тих, хто опосередковано або взагалі попередньо не вивчав лінгвістику, однак планує здобути певні знання з дисципліни; тих, хто опосередковано або взагалі попередньо не вивчав лінгвістику, але планує пройти курс перепідготовки, перш ніж розпочати повноцінну дослідницьку діяльність.

Загалом обов'язкові дисципліни охоплюють ключові сфери лінгвістики: фонетику, фонологію, семантику, прагматику, основи лінгвістики, академічні лінгвістичні навички, методи дослідження. Варто зазначити, що студенти, які здобули кваліфікацію бакалавра лінгвістики, можуть бути звільнені від деяких обов'язкових дисциплін.

Вибіркові дисципліни можуть відрізнятися й охоплювати галузі лінгвістики: психолінгвістику, соціолінгвістику, нейролінгвістику, криміналістичну лінгвістику тощо. Нижче подано список найпоширеніших вибіркокових дисциплін для освітніх програм із лінгвістики магістерського рівня: «Просунута фонологія», «Семантична теорія», «Засвоєння мови», «Лінгвістика мови жестів», «Морфологія», «Психолінгвістика», «Засвоєння другої мови», «Методика викладання мови», «Білінгвізм», «Діахронічна лінгвістика», «Мова і стиль», «Оброблення текстів», «Мовні права», «Стратегії вивчення мови», «Корпусна лінгвістика», «Вступ до дискурсивного аналізу», «Криміналістична лінгвістика», «Когнітивна лінгвістика», «Стилістика», «Оброблення мови» тощо.

Магістерські освітні програми з лінгвістики, як правило, завершуються тривалим періодом незалежних досліджень і написанням дисертації. Для кожного студента передбачено наукового керівника – співробітника кафедри, який має наукові інтереси, найбільш тісно пов'язані з темою, що обрав студент.

Таким чином, зміст професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій Британії поєднує фундаментальну, фахову, науково-дослідницьку й практичну підготовку, що сприяє задоволенню перспективних кар'єрних можливостей і науково-професійному зростанню лінгвістів. Предметна спеціалізація освітніх програм із лінгвістики відповідає сучасним лінгвістичним викликам, оскільки майбутні фахівці можуть побудувати освітню траєкторію на основі власних нахилів, уподобань й освітніх потреб. Широкий спектр дисциплін вільного вибору засвідчує інноваційність британського підходу до розвитку навчальної автономії студента, оскільки британські освітяни вважають студента повноправним суб'єктом освітнього процесу, що здатен самостійно обирати шлях досягнення програмних результатів навчання за допомогою вдало дібраного змістового наповнення освітніх програм із лінгвістики, які також враховують регіональні особливості адміністративної географії.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Отже, аналіз змістового компонента професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій

Британії засвідчив, що структуризація та відбір змісту освіти відбувається на основі компетентнісного підходу, принципів предметної спеціалізації між-дисциплінарності, модульності, елективності, фундаменталізації. Структура навчальних планів охоплює обов'язкові та вибіркові (елективні та факультативні) дисципліни, а також підготовку дисертації. Обов'язкові дисципліни охоплюють ключові сфери лінгвістики – фонетику, фонологію, семантику, морфологію, синтаксис, прагматику. Вибіркові модулі, як правило, зосереджені на галузях лінгвістики – психолінгвістиці, соціолінгвістиці, нейролінгвістиці, прикладній, когнітивній, комунікативній та криміналістичній лінгвістиці («Вступ до засвоєння мови», «Соціолінгвістика та соціологія мови», «Мовні контакти і білінгвізм», «Судова лінгвістика», «Вступ до журналістики», «Викладання англійської мови», «Психолінгвістика», «Лінгвістика мови жестів», «Основи маркетингу», «Зв'язки з громадськістю» та ін.). Зміст збалансовано поєднує фундаментальну, фахову, науково-дослідницьку і практичну підготовку, що сприяє задоволенню перспективних кар'єрних можливостей та науково-професійному зростанню лінгвістів.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в обґрунтуванні особливостей докторських освітніх програм у галузі лінгвістики в університетах Великої Британії.

#### Список використаної літератури

1. Boyce S., Pahl C. Developing domain ontologies for course content. *Educational technology & society*. 2007. № 10 (3). P.275–288.
2. Halliday M. *Language and education*. London: Continuum. 2007. 418 p.
3. Hudson R. Why education needs linguistics (and vice versa). *Journal of linguistic*. 2004. № 40. P.105–130.
4. Komochkova O. Linguistics undergraduate and postgraduate courses: experience of Lancaster University (UK). *Comparative Professional Pedagogy*. 2015. № 6 (1). P.61–66.
5. Widdowson H. On the limitations of linguistics applied. *Applied linguistics*. 2000. № 21 (1). P.3–25.
6. Become a linguist: step-by-step career guide. URL: [https://study.com/articles/Become\\_a\\_Linguist\\_Step-by-Step\\_Career\\_Guide.html](https://study.com/articles/Become_a_Linguist_Step-by-Step_Career_Guide.html). (дата звернення: 10.08.2021).
7. UK Quality Code for Higher Education. Subject Benchmark Statements. URL: <http://www.qaa.ac.uk/assuring-standards-and-quality/the-quality-code/subject-benchmark-statements>. (дата звернення: 14.08.2021).
8. Belcher D. English for specific purposes: teaching to perceived needs and imagined futures in worlds of work, study, and everyday life. *TESOL quarterly*. 2006. № 40. P.133–156.
9. Bowskill S. Guest editorial: considering postgraduate study in languages, linguistics and area studies? *Debut: the undergraduate journal of languages, linguistics and area studies*. 2010. № 1 (2), P.45–47.
10. Malmkjaer K. *The Linguistics Encyclopedia* (2nd ed.). London; New York, NY: Routledge. 2002. 688 p.
11. Linguistics. Program specification. URL: <http://www.bangor.ac.uk/ar/main/KIS-docs/Final/Q100.pdf>. (дата звернення: 14.08.2021).
12. BA Linguistics. Course details. URL: <http://www.manchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/2018/00291/ba-linguistics/course-details/#course-profile>. (дата звернення: 12.08.2021).
13. Degree programme specification. MA Honours in Linguistics. URL: <http://www.drps.ed.ac.uk/15-16/dps/utlings.htm>. (дата звернення: 12.08.2021).
14. BA in Linguistics. URL: [https://www.essex.ac.uk/coursefinder/course\\_details.aspx?course=ba++q100](https://www.essex.ac.uk/coursefinder/course_details.aspx?course=ba++q100). (дата звернення: 12.08.2021).

#### References

1. Boyce, S., & Pahl, C. (2007). Developing domain ontologies for course content. *Educational technology & society*, 10 (3), 275–288.
2. Halliday, M. (2007). *Language and education*. Continuum.
3. Hudson, R. (2004). Why education needs linguistics (and vice versa). *Journal of linguistics*, 40, 105–130.
4. Komochkova, O. (2015). Linguistics undergraduate and postgraduate courses: experience of Lancaster University (UK). *Comparative Professional Pedagogy*, 6(1), 61–66.
5. Widdowson, H. (2000). On the limitations of linguistics applied. *Applied linguistics*, 21 (1), 3–25.
6. Study.com. (2015). *Become a linguist: step-by-step career guide*. [https://study.com/articles/Become\\_a\\_Linguist\\_Step-by-Step\\_Career\\_Guide.html](https://study.com/articles/Become_a_Linguist_Step-by-Step_Career_Guide.html).
7. Quality Assurance Agency. (2015). *UK Quality Code for Higher Education. Subject Benchmark Statements*. <http://www.qaa.ac.uk/assuring-standards-and-quality/the-quality-code/subject-benchmark-statements>.
8. Belcher, D. (2006). English for specific purposes: teaching to perceived needs and imagined futures in worlds of work, study, and everyday life. *TESOL quarterly*, 40, 133–156.
9. Bowskill, S. (2010). Guest editorial: considering postgraduate study in languages, linguistics and area studies? *Debut: the undergraduate journal of languages, linguistics and area studies*, 1 (2), 45–47.
10. Malmkjaer, K. (2004). *The Linguistics Encyclopedia* (2nd ed.). Routledge.
11. Bangor University. (2011). *Linguistics. Program specification*. <http://www.bangor.ac.uk/ar/main/KIS-docs/Final/Q100.pdf>.
12. Manchester University. (2017). *BA Linguistics. Course details*. <http://www.manchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/2018/00291/ba-linguistics/course-details/#course-profile>.

13. The University of Edinburgh. (2015). *Degree programme specification. MA Honours in Linguistics*. <http://www.drps.ed.ac.uk/15-16/dps/utlings.htm>.  
14. University of Essex. (2015). *BA in Linguistics*. [https://www.essex.ac.uk/coursefinder/course\\_details.aspx?course=ba++q100](https://www.essex.ac.uk/coursefinder/course_details.aspx?course=ba++q100).

Стаття надійшла до редакції 02.10.2021 р.  
Стаття прийнята до друку 07.10.2021 р.

**Lapshyna Olga**

PhD in Pedagogy, Associate Professor  
Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication  
Khmelnyskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

**Dorofeyeva Olena**

PhD in Philology, Associate Professor  
Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication  
Khmelnyskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

**THE CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING IN LINGUISTICS AT THE UK UNIVERSITIES**

**Abstract.** The current challenges of linguistic globalization have increased the attention of researchers to professional training of specialists in linguistics. A detailed analysis of relevant scientific works on comparative pedagogy has shown that the problem in question in foreign experience, in particular in the UK, has not been sufficiently justified by Ukrainian researchers. Therefore, the article aims to analyze and justify the content of professional training for specialists in linguistics at the UK universities. The following research methods have been used to achieve the above-mentioned aim: analysis and synthesis, induction and deduction, structural-functional, comparative-pedagogical, exploratory, prognostic. A detailed study of content characteristics of professional training for linguists at the UK universities has proved that both the structurization and selection of training content rely on the competency-based approach, the principles of subject-specific specialization, interdisciplinarity, modularity, electiveness, fundamentalization. The structure of degree programmes consists of compulsory and optional courses, as well as dissertation preparation. Compulsory courses cover the key areas of linguistics (phonetics, phonology, semantics, morphology, syntax, pragmatics). Optional courses are focused on different linguistic fields (neurolinguistics, applied linguistics, cognitive linguistics, communicative linguistics, forensic linguistics). It must be noted that a wide range of optional courses highlights the innovativeness of the UK approach to student autonomy, given that British educators consider students as the full participants in the educational process, who can choose their own path to achieve expected learning outcomes due to the constructive and effective content of degree programmes in linguistics. This article does not disclose all the aspects of the problem in question. Consequently, further research should aim to substantiate the main characteristics of doctoral degree programmes in the field of linguistics at the UK universities.

**Key words:** linguistics; linguist; degree programme; the UK; Ukraine.